

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

ΤΟΜΕΑΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ

ΓΙΑ ΤΟΝ ΜΙΧΑΛΗ ΡΑΠΤΗ
(1911-1996)

**Η ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΙΣΜΕΝΗ ΑΝΑΓΟΡΕΥΣΗ ΤΟΥ
ΣΕ ΔΙΔΑΚΤΟΡΑ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ**

ΙΩΑΝΝΙΝΑ 1996

ΓΙΑ ΤΟΝ ΜΙΧΑΛΗ ΡΑΠΤΗ

(1911-1996)

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

ΤΟΜΕΑΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ

ΓΙΑ ΤΟΝ ΜΙΧΑΛΗ ΡΑΠΤΗ
(1911-1996)

**Η ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΙΣΜΕΝΗ ΑΝΑΓΟΡΕΥΣΗ ΤΟΥ
ΣΕ ΔΙΔΑΚΤΟΡΑ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ**

ΙΩΑΝΝΙΝΑ 1996

«Γράμματα θα υπάρχουν. Θα διαβάζουν οι άνθρωποι κι απ' την ουρά της
πάλι
η ιστορία θα πιάνεται. Μόνο τ' αμπέλια να καλπάζουν κι αχαλίνωτος
νά 'ναι
ο ουρανός όπως τον θέλουν τα παιδιά
με κοκόρους και με κουκουνάρια και με κυανούς χαρταετούς
σημαίες
του αγίου Ηρακλείτου ανήμερα

παιδός η βασιλήϊη».

Οδ. Ελύτης, Δυτικά της λύπης.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

	Σελ.
1) Τμήμα Δημοσίων και Διεθνών Σχέσεων του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων: <i>Πρόσκληση</i>	11
2) <i>Προσφώνηση</i> από τον Αντιπρύτανη, καθηγητή κ. Χρήστο Μασσαλά	13
3) <i>Έπαινος</i> στον Μιχάλη Ράπτη, από τον καθηγητή κ. Παναγιώτη Νούτσο	15
4) <i>Τα Ψηφίσματα</i> του Τμήματος Φιλοσοφίας, Παιδαγωγικής και Ψυχολογίας	21
5) <i>Ομιλία</i> του τιμωμένου: «Επισκοπώντας τους αρμούς της κουλτούρας μου»	25
6) Τμήμα Δημοσίων και Διεθνών Σχέσεων του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων: <i>Ανακοίνωση</i>	29
7) <i>Επικήδειος</i> στον Μιχάλη Ράπτη, από τον Παναγιώτη Νούτσο	30

Εισαγωγικό σημείωμα

Με πρωτοβουλία του καθηγητή Παναγιώτη Νούτσου, Διευθυντή του Τομέα Φιλοσοφίας, και με τη σύμφωνη γνώμη των άλλων τεσσάρων καθηγητών του ίδιου Τομέα (Γεωργία Αποστολοπούλου, Βασ. Α. Κύρκος, Ευθύμης Παπαδημητρίου και Νίκος Ψημμένος) κατατέθηκε (12.9.1995) γραπτή εισήγηση στο Τμήμα Φιλοσοφίας, Παιδαγωγικής και Ψυχολογίας, του οποίου η Γενική Συνέλευση αποφάσισε (4.10.1995) ομόφωνα να ανακηρύξει τον Μιχάλη Ράπτη επίτιμο διδάκτορα φιλοσοφίας. Η οικεία τελετή αναγόρευσης ορίσθηκε να πραγματοποιηθεί στις 6.12.1995. Μία μέρα νωρίτερα ο Μιχάλης Ράπτης μας γνωστοποιεί ότι λόγοι υγείας δεν επιτρέπουν τον ερχομό του στα Ιωάννινα. Αποβιώνει στις 17.2.1996. Έτσι δημοσιεύουμε εδώ τα ψηφίσματα και τις ομιλίες μιας αναγόρευσης που δεν πρόλαβε να πραγματοποιηθεί καθώς επίσης τον επικήδειο που εκφώνησε – ανάμεσα σε άλλους – ο Παναγιώτης Νούτσος.

ΠΡΟΣΚΛΗΣΗ

Η Φιλοσοφική Σχολή του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων οργανώνει τελετή για την αναγόρευση ως επιτίμου διδάκτορα του Τμήματος Φιλοσοφίας, Παιδαγωγικής και Ψυχολογίας του συγγραφέα

κ. Μιχάλη Ράπτη

Η αναγόρευση θα γίνει την Τετάρτη 6 Δεκεμβρίου 1995 και ώρα 11.30 στην αίθουσα Τελετών του Πανεπιστημίου (Πανεπιστημιούπολη Ιωαννίνων).

Η παρουσία σας στην εκδήλωση θα αποτελέσει ιδιαίτερη χαρά για μας.

Με τιμή
Ο Πρύτανης

Καθηγητής Δημήτριος Γλάρος

Προσέλευση: ώς τις 11.15

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ

Προσφώνηση από τον Πρύτανη, Καθηγητή κ. Δημήτριο Γλάρο.

Παρουσίαση του έργου του τιμωμένου από τον Καθηγητή κ. Παναγιώτη Νούτσο.

Αναγόρευση του τιμωμένου.

Ανάγνωση των κειμένων του Ψηφίσματος του Τμήματος, της Αναγόρευσης και του Διδακτορικού Διπλώματος από τον Πρόεδρο του Τμήματος Φιλοσοφίας, Παιδαγωγικής και Ψυχολογίας, Καθηγητή κ. Γεώργιο Μαυρογιώργο.

Περιένδυση του τιμωμένου με την τήβεννο της Σχολής από τον Κοσμήτορα, Καθηγητή κ. Γεώργιο Σαββαντίδη.

Ομιλία του τιμωμένου με θέμα: «Επισκοπώντας τους αρμούς της κουλτούρας μου».

ΠΡΟΣΦΩΝΗΣΗ
ΤΟΥ ΑΝΤΙΠΡΥΤΑΝΗ
ΚΑΘΗΓΗΤΗ ΧΡΗΣΤΟΥ ΜΑΣΣΑΛΑ

Η όξυνση των κοινωνικών αντιθέσεων οδήγησε στον κλονισμό της κοινωνικής σιωπής και της αναντίρρησης εξουσιαστικής νομιμότητας. Η αφύπνιση των ευρύτερων κοινωνικών δυνάμεων και η θεώρηση της εξουσίας ως βίαιης επιβολής και μαζί ως μηχανισμού αναπαραγωγής της κοινωνικής αδικίας γέννησε την πολιτική αμφισβήτηση και διεκδίκηση.

Η πολιτική αμφισβήτηση ξεπερνά κατά πολύ την απλή απόκλιση ή τη στενή άρνηση και ενσαρκώνει την πραγματική συμμετοχή στους όρους αλλαγής της κοινωνίας.

Για την αμφισβήτηση ο Ν. Πουλαντζάς γράφει: «...δεν είναι παρά η σημερινή μορφή φυσιολογικής έκφρασης κριτικής αντίστασης στο κατεστημένο και αντιθέσεων που αποτελούν από ανέκαθεν οργανικό και λειτουργικό στοιχείο κάθε ζωντανής πνευματικής, κοινωνικής και πολιτικής διαδικασίας».

Τα κινήματα, οι πολιτικές αυτές ρέουσες δυνάμεις που αποτέλεσαν και αποτελούν τη ζωντανή μαρτυρία αυτής της δυναμικής έδωσαν στην πολιτική διαδικασία μία ευρύτερη οπτική, απεγκλωβίζοντας το πολιτικό φαινόμενο από τα όρια της εξουσίας και του κράτους (στο ερευνητικό-θεωρητικό τουλάχιστον πεδίο).

Ο Μιχάλης Ράπτης, ο σημερινός τιμώμενος, συνδέθηκε άμεσα και στενά με αυτές τις ζωντανές μαρτυρίες.

Με τις δυνάμεις της αμφισβήτησης και της διεκδίκησης, όπως αυτές εκφράστηκαν τον αιώνα που φεύγει.

ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ ΝΟΥΤΣΟΣ

ΕΠΑΙΝΟΣ

ΣΤΟΝ

ΜΙΧΑΛΗ ΡΑΠΤΗ

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

6 Δεκεμβρίου 1995

Κύριε Αντιπρύτανη,
Κύριοι εκπρόσωποι των Αρχών,
αγαπητοί συνάδελφοι,
Κυρίες και κύριοι,

Ο Τομέας Φιλοσοφίας, με την ομόφωνη γνώμη των πέντε καθηγητών του, εισηγήθηκε (12.9.1995) και το Τμήμα Φιλοσοφίας, Παιδαγωγικής και Ψυχολογίας αποφάσισε (4.10.1995), επίσης ομόφωνα, να ανακηρύξει τον Μιχάλη Ράπτη επίτιμο διδάκτορα φιλοσοφίας. Η σημερινή *laudatio* αποσκοπεί προφανώς στην κατάδειξη της συμβολής του στα «γράμματα», σύμφωνα με την κείμενη νομοθεσία, με τη συνοπτική πρόταση των κυριότερων σταθμών της σταδιοδρομίας του που ο ίδιος την είχε ορίσει ως «ταξίδι χωρίς τέλος».

Ο Μιχάλης Ράπτης γεννήθηκε στην Αλεξάνδρεια το 1911 – η οικογένεια μάλιστα του πατέρα του καταγόταν από την Ήπειρο. Την πρωτοβάθμια και τη δευτεροβάθμια εκπαίδευση παρακολούθησε στην Κρήτη. Κατά την περίοδο αυτή συνθέτει τα πρώτα του αφηγήματα (δημοσιεύονται στον *Εσπερινό Ταχυδρόμο* των Χανίων και στο περιοδικό *Δομήνικος Θεοτοκόπουλος*, του οποίου υπήρξε συνιδρυτής). Το 1928 εγγράφεται στο Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο και συνεργάζεται στη *Νέα Επιθεώρηση* («Καημοί», 1, 1928, 357-360), ενώ κατά το επόμενο έτος θα μετάσχει στην πρωτοβουλία του περιοδικού *Φοιτητής*. Από το πρώτο έτος των σπουδών του στρέφεται προς τις ιδέες της κοινωνικής διαμαρτυρίας και αναπτύσσει, στους κόλπους διαδοχικών σχημάτων, έντονη κοινωνική δραστηριότητα διεθνούς εμβέλειας. Από το 1938 διαμένει στο Παρίσι και αποκτά επίσης τα διπλώματα των Ινστιτούτων Πολεοδομίας και Στατιστικής της Σορβόνης. Κατά την πολυετή παρουσία του στη διεθνή σκηνή ο Ράπτης γνώρισε από κοντά την Αλγερία του Ben Bella, την Κύπρο του Μακαρίου, την Κούβα του Castro, την «Άνοιξη» της Πράγας, τη Γιουγκοσλαβία του Tito, τη Χιλή του Allende και την Πορτογαλία του Otelo de Carvahlo.

Ο Ράπτης για την αποσαφήνιση των στόχων της κοινωνικής του πρακτικής δημοσίευσε πλήθος άρθρων, κυρίως στα έντυπα των σχημάτων που μετείχε: στο *IVe Internationale* (από το 1945) και στο *Sous le drapeau du Socialisme* (από το 1965), καθώς και πλειάδα αυτοτελών έργων, στη Γαλλική ή στην Αγγλική, όπως για παράδειγμα:

1. *Capitalisme ou socialisme? La guerre qui vient*, Paris 1952· *Capitalism or socialism? The coming world showdown*, London 1952.

2. *Dictature du prolétariat, Démocratie, Socialisme*, Paris 1957.

3. *The Arab Revolution*, London 1959.

4. *Le programme de Tripoli. Impressions et problèmes de la révolution algérienne*, Paris 1962.

5. *Quel socialisme au Chili?*, Paris 1973.

6. *Vers la république autogérée*, Paris 1986

(για την πλήρη εργογραφία του βλ. Π. Νούτσος, *Η σοσιαλιστική σκέψη στην Ελλάδα*, τ. Γ', σ. 494-495, τ. Δ', σ. 450-452).

Από την ευρεία βιβλιογραφία που έχει συντεθεί για το έργο του μνημονεύουμε τα εξής κείμενα:

1. Faligot, R.-Kauffer, R., *Éminences grises*, Paris 1990.

2. Freney, D., *A Map of Days*, Sydney 1990.

3. Gombin, R., *Le projet révolutionnaire*, Paris - La Haye 1969.

4. Langguth, G., *Protestbewegung*, Köln 1984.

5. Pleut, J., *Proletariat et Avant-garde*, thèse, Paris 1975.

Κατά την πολυετή συγγραφική του δραστηριότητα, η οποία συνεχίζεται αδιάπτωτα ως σήμερα, ο Ράπτης εστιάζει το θεωρητικό του ενδιαφέρον στους εξής πόλους:

α) στην κατηγορία της ολότητας ως ερμηνευτικού πλαισίου όσων διαδραματίζονται στο σύγχρονο κόσμο·

β) στην επακρίβωση των αντιθέσεων που δομούν αυτήν την ολότητα, με τους επιμέρους δείκτες της καθεμιάς·

γ) στην ανασυγκρότηση της μακράς «αλυσίδας» που συνέχει τη διαδοχή των ιστορικών γεγονότων·

δ) στην έγκαιρη σύλληψη της ιδιομορφίας του «γραφειοκρατικού» φαινομένου·

ε) στην ορθή στάθμιση των όρων συνάφειας «κέντρου» - «περιφέρειας», χωρίς να απολυτοποιείται το πρώτο ούτε να υποτιμάται το δεύτερο σκέλος αυτής της συνάφειας·

στ) στο αίτημα της «δημιουργικής διαλεκτικής προσαρμογής» που οφείλει να επιδεικνύει πάντοτε η κοινωνική και πολιτική σκέψη·

ζ) συναφώς, στην αποτίναξη κάθε «δογματικής υποθήκης» που θα τη δέσμευε σε παρωχημένα σχήματα·

η) στην ανάγκη εδραίωσης μορφών αυτοδιαχείρισης για την αναζωογόνηση του κοινωνικού ιστού·

θ) στην αξίωση η πρακτική δράση να συνιστά το φυτώριο των «στοιχείων του αέναου εμπλουτισμού της θεωρητικής σκέψης»·

ι) στην αναγωγή του διανοούμενου σε «απομυθοποιό» των πτυχών της κοινωνικής ζωής και τέλος

ια) στην απαίτηση η κοινωνική και πολιτική θεωρία να αποδεικνύει σε κάθε έκφασή της τον «κριτικό» και «δημιουργικό» χαρακτήρα της.

Οι αντιλήψεις αυτές, που διαχέονται σε όλο το συγγραφικό έργο του Ράπτη και με τη σύστοιχη τεκμηρίωσή τους συνθέτουν την ιδιοσυστασία του ως κοινωνικού και πολιτικού διανοητή, συζητήθηκαν ευρύτατα τόσο στη χώρα μας όσο και στο διεθνές πλαίσιο των συναφών αναζητήσεων. Θα μου επιτρέψετε να θυμίσω ορισμένες επισημάνσεις του που διατυπώθηκαν πρόσφατα. Σε ανακοίνωσή του σε συνέδριο που οργάνωσε το Πολυτεχνείο Κρήτης το 1990 με θέμα: «Τεχνολογία και Κουλτούρα» διακρίβώνει την ανάγκη για «ηθικότερη κοινωνία», με την έννοια της καλλιέργειας των αρετών του «θάρρους, της αλληλεγγύης, της αυταπάρνησης, της αγάπης, της κατανόησης», καθώς επίσης την ανάγκη για «αισθητικότερη κοινωνία», με την εδραίωση μορφών τέχνης που θα αποδίδουν τη «δραματική περιπέτεια του ανθρώπου στην προσπάθεια αλλά και την ικανότητα να διεισδύει σ' όλα τα μυστήρια της φύσης και του εαυτού του». Συναφώς ως προς το ζήτημα της «ουμανιστικής κουλτούρας» επιμένει στο πρόταγμα της φιλοσοφικής σύλληψης των επιμέρους επιτευγμάτων της επιστήμης και της τεχνικής, ώστε το «κοινωνικό άτομο» να μην «υποθηκεύει στα πράγματα, τα εργαλεία, τις μηχανές, την ανάγκη ολόπλευρης φιλοσοφικής, ηθικής και αισθητικής ανάπτυξης της ανθρώπινης προσωπικότητας» (*Εκτός συνόρων*, Αθήνα 1991, 214-215, 217).

Στο Ευρωπαϊκό Κέντρο Δελφών, πέρυσι, ανασυγκρότησε με οξυδερκή τρόπο τις αντιλήψεις του Freud για τη βία και τον πόλεμο, συμπεραίνοντας ότι στη «νεά ιστορική εποχή» που διανύουμε κρίνεται αναγκαίο να ανατρέχουμε στις «προμηθεϊκές» εκείνες προσωπικότητες του παρελθόντος που με την καινοτόμο σκέψη τους συνέλαβαν «μια ανώτερη μορφή ανθρώπινης κοινωνίας συμφιλιωτικής του ατόμου και του όλου, υποκειμένων και των δύο σε μια κοινή μοίρα» (*Νέα Κοινωνιολογία*, αρ. 20, 1994/1995, 6-9).

Τέλος, το 1992, καλεσμένος του Πανεπιστημίου μας στο συνέδριο: «Ευρώπη: ιδέες, συλλογικές νοοτροπίες και πραγματικότητες», αναρωτήθηκε αν η Ευρώπη αποτελεί το πεδίο της αυριανής «ουτοπίας», στο βαθμό βέβαια που θα επιτυγχάνεται ένας «απέραντος Κήπος» του Επικούρου με «βαθεία κοινωνική και πολιτιστική διάσταση», που θα σέβεται «κάθε μειονότητα

εθνικού ή οποιουδήποτε άλλου περιεχομένου» και θα προωθεί την «αέναη τελειοποίηση του καθενός μας ως κοινωνικού ατόμου».

Κυρίες και Κύριοι,

Όπως είναι γνωστό, το Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων, κατά τις τρεις δεκαετίες της λειτουργίας του, συνέβαλε – σε μια δέσμη πολλαπλών παραγόντων – στη διεργασία ανάπτυξης των συλλογικών στάσεων και συμπεριφορών. Σφυρηλάτησε δηλαδή την ιδιοσυστασία του μέσα από την αδιάπτωτη φροντίδα για τη θεματολογική και μεθοδολογική ανανέωση των επιστημών, την αναζήτηση του ομφάλιου λώρου με τον κοινωνικό καταμερισμό της εργασίας και τη διακρίβωση της συμβολής του στη διαμόρφωση πτυχών της κοινωνικής συνείδησης και την ανασύνθεση των νοοτροπιών. *Mutatis mutandis* επιβεβαιώνεται, ως ένα βαθμό, η προσδοκία του Lassale και της Luxemburg ότι «όταν η επιστήμη και οι εργαζόμενοι, αυτοί οι δύο αντίθετοι πόλοι της κοινωνίας, αγκαλιαστούν, θα καταπνίξουν στην αγκαλιά τους όλα τα εμπόδια του πολιτισμού» (*Einführung in die Nationalökonomie*, 1907-1914, GW, τ. 5, σ. 592, 593). Απ' αυτήν την άποψη ο Μιχάλης Ράπτης, που με την κριτική συζυγία σκέψης και πράξης προσπάθησε να αναζωογονήσει στις συνθήκες της εποχής του την υπόδειξη του Αριστοτέλη: «ἐπισκέψασθαι... ὅλως δὴ περὶ πολιτείας, ὅπως εἰς δύναμιν ἢ περὶ τὰ ἀνθρώπεια φιλοσοφία τελειωθῇ» (*Ἠθικά Νικομάχεια*, 1181 b 13-15), τιμά το Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων με την ένταξή του σήμερα στην ακαδημαϊκή μας κοινότητα.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΝ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

ΨΗΦΙΣΜΑ

ΤΟΥ ΤΜΗΜΑΤΟΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ, ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΗΣ ΚΑΙ ΨΥΧΟΛΟΓΙΑΣ
ΤΗΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΚΗΣ ΣΧΟΛΗΣ

ΤΥΧΗ ΑΓΑΘΗ

ΠΡΥΤΑΝΕΥΟΝΤΟΣ ΕΝ ΤΩ ΕΝ ΚΛΑΝΜΝΟΙΣ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΚΩ
ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ ΚΩΝ/ΝΟΥ ΓΑΛΡΟΥ

ΚΟΣΜΗΤΕΥΟΝΤΟΣ ΕΝ ΤΗ ΦΙΛΟΣΟΦΙΚΗ ΣΧΟΛΗ
ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΥ ΣΑΒΒΑΝΤΙΔΟΥ

ΠΡΟΕΔΡΕΥΟΝΤΟΣ ΕΝ ΤΩ ΤΜΗΜΑΤΙ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ, ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΗΣ ΚΑΙ ΨΥΧΟΛΟΓΙΑΣ
ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΧΡΗΣΤΟΥ ΜΑΥΡΟΓΙΩΡΓΟΥ

ΕΙΣΗΓΗΤΕΣΔΕ ΜΕΝΟΥ ΔΕ ΤΟΥ ΚΑΘΗΓΗΤΟΥ
ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΥ ΧΡΗΣΤΟΥ ΝΟΥΤΣΟΥ

ΕΔΟΙΞΕΝ ΟΜΟΦΥΜΩΣ ΤΩ ΤΜΗΜΑΤΙ
ΕΓΚΛΗΝ

ΜΙΧΑΗΛ Ν. ΡΑΠΤΗΣ

ΔΙΠΛΩΜΑΤΟΥΧΟΣ ΤΟΥ ΕΘΝΙΚΟΥ ΜΕΤΣΟΒΙΟΥ ΠΟΛΥΤΕΧΝΕΙΟΥ

ΤΑ ΓΥΡΗ ΤΗΝ ΚΟΙΝΩΝΙΑΝ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΗΝ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΝ ΕΙΣΟΧΑ ΠΡΑΓΜΑΤΕΥΟΜΕΝΟΣ ΔΙΑΓΡΕΨΗΣ ΜΕΛΕΤΗΤΗΣ ΑΝΑΔΕΔΕΚΤΑΙ
ΚΑΝΟΝ ΚΤΩΜΕΝΟΣ ΣΥΝΑΦΩΝ ΦΙΛΟΣΟΦΗΜΑΤΩΝ ΠΛΟΥΤΟΝ ΔΙΑΤΡΕΨΑΙ ΤΕ ΚΑΙ ΣΥΤΤΡΑΜΜΑΣΙ ΤΗΝ ΤΟΥΤΩΝ ΣΠΟΥΔΗΝ
ΕΙΣ ΑΚΡΟΝ ΠΡΟΣΦΗΣΕΝ.

ΕΠΑΙΝΕΣΑΙ ΑΥΤΟΝ ΚΑΙ ΤΗΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ ΕΠΙΤΙΜΟΝ ΔΙΔΑΚΤΟΡΑ
ΑΝΑΔΕΙΞΑΙ.

ΤΟ ΔΕ ΨΗΦΙΣΜΑ ΤΟΔΕ ΕΙΣ ΜΕΜΒΡΑΝΑΝ ΑΝΑΓΡΑΦΑΙ ΚΑΙ ΤΟΝ ΤΟΥ ΤΜΗΜΑΤΟΣ ΠΡΟΕΔΡΟΝ ΕΝ ΤΗ ΑΠΟΦΥΣΗ ΤΗ ΜΕΓΑΛΗ
ΑΝΑΓΝΟΜΤΑ ΚΑΙ ΤΑΣ ΤΙΜΑΣ ΑΝΕΓΧΟΜΤΑ ΕΓΕΔΟΥΝΑΙ ΑΥΤΩ Η ΑΝ ΗΜΕΡΑ Η ΑΝΑΓΟΡΕΥΣΙΣ ΓΕΜΗΤΑΙ ΚΑΘ' Α ΜΕΜΟΝΙΣΤΑΙ

ΕΓΕΜΤΟ ΕΝ ΚΛΑΝΜΝΟΙΣ ΤΗ ΤΕΤΑΡΤΗ ΤΟΥ ΜΗΝΟΣ ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ
ΕΤΗ ΓΕΜΗΤΩ ΚΑΙ ΕΓΕΜΜΚΟΣΤΩ ΚΑΙ ΕΝΑΚΟΣΙΟΣΤΩ ΚΑΙ ΧΙΛΟΣΤΩ .

ΠΡΟΕΔΡΟΣ ΤΟΥ ΤΜΗΜΑΤΟΣ

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΧΡΗΣΤΟΥ ΜΑΥΡΟΓΙΩΡΓΟΣ

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΝ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ
ΦΙΛΟΣΟΦΙΚΗ ΣΧΟΛΗ
ΤΜΗΜΑ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ, ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΗΣ ΚΑΙ ΨΥΧΟΛΟΓΙΑΣ

ΑΝΑΓΟΡΕΥΣΙΣ

ΕΓΚΛΗΓΕΡ ΤΟ ΤΜΗΜΑ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ, ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΗΣ ΚΑΙ ΨΥΧΟΛΟΓΙΑΣ
 ΤΗΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΚΗΣ ΣΧΟΛΗΣ
 ΤΟΥ ΕΝ ΙΩΑΝΝΙΝΟΙΣ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ

ΜΙΧΑΗΛ Ν. ΡΑΠΤΗΝ

ΔΙΠΛΩΜΑΤΟΥΧΟΝ ΤΟΥ ΕΘΝΙΚΟΥ ΜΕΤΣΟΒΙΟΥ ΠΟΛΥΤΕΧΝΕΙΟΥ

ΔΕΙΟΝ ΔΕΚΕΦΗΝΕ ΤΟΥ ΕΠΙΤΙΜΟΥ ΔΙΔΑΚΤΟΡΙΚΟΥ ΔΕΙΩΜΑΤΟΣ,
 Ο ΔΕ ΠΡΥΤΑΝΙΣ ΤΗ ΤΟΥ ΤΜΗΜΑΤΟΣ ΓΛΩΜΗ ΕΠΙΝΕΥΕΙ,
 ΔΙΑ ΤΑΥΤΑ ΕΓΩ

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΧΡΗΣΤΟΥ ΜΑΥΡΟΓΙΩΡΓΟΣ
 ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ ΤΗΣ ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΗΣ

ΜΥΝ ΔΕ ΤΟΥ ΤΜΗΜΑΤΟΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ, ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΗΣ ΚΑΙ ΨΥΧΟΛΟΓΙΑΣ
 ΠΡΟΕΔΡΟΣ, ΧΡΩΜΕΝΟΣ ΤΗ ΔΥΝΑΜΕΙ, ΗΝ ΠΑΡΑ ΤΩΝ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΩΝ ΝΟΜΩΝ
 ΕΧΩ ΛΑΒΩΝ, ΤΟΝ

ΜΙΧΑΗΛ Ν. ΡΑΠΤΗΝ

ΕΠΙΤΙΜΟΝ ΔΙΔΑΚΤΟΡΑ ΤΟΥ ΤΜΗΜΑΤΟΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ, ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΗΣ ΚΑΙ ΨΥΧΟΛΟΓΙΑΣ
 ΔΗΜΟΣΙΑ ΑΝΑΓΟΡΕΥΩ ΚΑΙ ΠΑΣΑΣ ΤΑΣ ΠΡΟΝΟΜΙΑΣ ΤΑΣ ΤΩ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΩ ΤΟΥΤΩ
 ΔΕΙΩΜΑΤΙ ΠΑΡΕΠΟΜΕΝΑΣ ΑΥΤΩ ΑΠΟΝΕΜΩ.

ΕΓΕΝΕΤΟ ΕΝ ΙΩΑΝΝΙΝΟΙΣ ΤΗ ΕΚΤΗ ΤΟΥ ΜΗΝΟΣ ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΥ
 ΕΤΕΙ ΠΕΜΠΤΩ ΚΑΙ ΕΝΕΜΗΚΟΣΤΩ ΚΑΙ ΕΝΑΚΟΣΙΟΣΤΩ ΚΑΙ ΧΙΛΙΟΣΤΩ

Ο ΠΡΟΕΔΡΟΣ ΤΟΥ ΤΜΗΜΑΤΟΣ

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΧΡΗΣΤΟΥ ΜΑΥΡΟΓΙΩΡΓΟΣ

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΝ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

ΠΡΥΤΑΝΕΥΟΝΤΟΣ
ΕΝ ΤΩ ΕΝ ΙΩΑΝΝΙΝΟΙΣ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΚΩ
ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ ΚΩΝ/ΝΟΥ ΓΛΑΡΟΥ
ΚΑΘΗΓΗΤΟΥ ΤΗΣ ΙΑΤΡΙΚΗΣ ΦΥΣΙΚΗΣ

ΚΟΣΜΗΤΕΥΟΝΤΟΣ
ΕΝ ΤΗ ΦΙΛΟΣΟΦΙΚΗ ΣΧΟΛΗ
ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΥ ΣΑΒΒΑΝΤΙΑΔΟΥ
ΚΑΘΗΓΗΤΟΥ ΤΗΣ ΛΑΤΙΝΙΚΗΣ ΦΙΛΟΛΟΓΙΑΣ

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΧΡΗΣΤΟΥ ΜΑΥΡΟΓΙΩΡΓΟΣ
ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ ΤΗΣ ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΗΣ
ΕΠΙ ΔΕ ΤΟΥ ΠΑΡΟΝΤΟΣ ΠΡΟΕΔΡΟΣ ΤΟΥ ΤΜΗΜΑΤΟΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ, ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΗΣ ΚΑΙ
ΨΥΧΟΛΟΓΙΑΣ

ΜΙΧΑΗΛ Ν. ΡΑΠΤΗΝ

ΔΙΠΛΩΜΑΤΟΥΧΟΝ ΤΟΥ ΕΘΝΙΚΟΥ ΜΕΤΣΟΒΙΟΥ ΠΟΛΥΤΕΧΝΕΙΟΥ

ΑΠΟ ΔΟΓΜΑΤΟΣ ΟΜΟΦΥΜΟΥ ΤΟΥ ΤΜΗΜΑΤΟΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ, ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΗΣ ΚΑΙ
ΨΥΧΟΛΟΓΙΑΣ ΤΗΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΚΗΣ ΣΧΟΛΗΣ

ΕΙΣ ΤΟΥΣ ΕΠΙΤΙΜΟΥΣ ΔΙΔΑΚΤΟΡΑΣ ΕΝΕΚΡΙΝΕ

ΕΓΓΕΝΕΤΟ ΕΝ ΙΩΑΝΝΙΝΟΙΣ ΤΗ ΕΚΤΗ ΤΟΥ ΜΗΝΟΣ ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΥ
ΕΤΕΙ ΡΕΜΠΤΩ ΚΑΙ ΕΝΕΜΚΟΣΤΩ ΚΑΙ ΕΝΑΚΟΣΙΩΣΤΩ ΚΑΙ ΧΙΛΙΩΣΤΩ

Ο ΠΡΥΤΑΝΙΣ

ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ Κ. ΓΛΑΡΟΣ

Ο ΚΟΣΜΗΤΩΡ

ΓΕΩΡΓΙΟΣ Π. ΣΑΒΒΑΝΤΙΑΔΗΣ

Ο ΠΡΟΕΔΡΟΣ

ΓΕΩΡΓΙΟΣ Χ. ΜΑΥΡΟΓΙΩΡΓΟΣ

ΜΙΧΑΛΗΣ ΡΑΠΤΗΣ

ΕΠΙΣΚΟΠΩΝΤΑΣ ΤΟΥΣ ΑΡΜΟΥΣ ΤΗΣ ΚΟΥΛΤΟΥΡΑΣ ΜΟΥ

Κυρίες και Κύριοι,

Πρέπει να ομολογήσω ότι δίστασα πολύ πριν αποδεχθώ την τιμητική σας διάκριση.

Θεωρούσα και θεωρώ τον εαυτό μου εκτός κάθε θεσμού του συστήματος, απέναντι στο οποίο προσπάθησα και προσπαθώ νά 'μαι σε θέση κριτικής αντιμετώπισής του, αντιστεκόμενος στον πειρασμό να καταξιωθώ κατά οποιονδήποτε τρόπο από τους θεσμούς του.

Ξέρω βέβαια ότι το αποκαλούμενο συνολικό κοινωνικό-πολιτικό σύστημα που παγκόσμια επικρατεί σήμερα δεν εξαρτά αναγκαστικά, απολύτως, άμεσα και μηχανικά θεσμούς του, όπως η παιδεία.

Είμαι βέβαιος ότι δεν ανεχόσαστε τέτοια εξάρτηση. Όμως αντικειμενικά αυτή υπάρχει και δεν αποσείεται παρά με την ριζική αλλαγή του συνολικού συστήματος.

Δεν θέλω περισσότερο να σας κουράσω με τους ενδοιασμούς και τους δογματισμούς μου, απόρροια της κύριας απασχόλησης στη συνειδητή μου ζωή που υπήρξε μια ορισμένη έννοια που έδωσα στην επαναστατική πολιτική.

Ένας άλλος λόγος που μ' έκανε να διστάσω να δεχθώ την τόσο για μένα τιμητική σας διάκριση, είναι ότι έχοντας καταφανώς φτάσει στο τέλος του μακρινού ταξιδιού της ζωής μου αισθάνομαι κάπως σαν τον κυρ' Εμμανουήλ Κομνηνό του Καβάφη που θέλει να παρουσιαστεί στον θεό του, έχοντας αποβάλει κάθε πορφύρα και έχοντας σεμνά περιενδυθεί τα απλά ιερατικά ρούχα που θεωρεί ότι αρμόζουν στην πίστη του.

Διακρίνω στον κυρ' Εμμανουήλ το αίσθημα της ματαιότητας που μας καταλαμβάνει για τις επίγειες φιλοδοξίες μας και την ανάγκη, στα πρόθυρα της μεγάλης αναχώρησης, να εμφανιστούμε ακραία σεμνοί και μετριόφρονες, απαλλασσόμενοι από κάθε έπαρση και αλαζονεία, μοίρα των θνητών όσο αυτοθεωρούνται αιώνιοι, αθάνατοι.

Η διαφορά μου με τη στάση που του αποδίδει ο ποιητής στον κυρ' Εμμανουήλ Κομνηνό έγκειται ότι εγώ δεν συμερρίζομαι την ίδια πίστη και προσδοκία.

Και αυτό με φέρνει στο να αξιολογήσω, ταπεινά μπροστά σας, ποιο θεωρώ υπόβαθρο της κουλτούρας που νομίζω ότι απέκτησα.

Την κουλτούρα μου την αναδόμησα διαρκώς, τακτοποιώντας αξιολογώντας καλύτερα τα στοιχεία της προερχόμενα από τις μελέτες, τις γνώσεις που αποχτούσα και τα βιώματα της ζωής και της δράσης μου.

Θάταν ασφαλώς σε μεγάλη πια ηλικία που είχα αποκτήσει συνείδηση ότι στην κουλτούρα μου στο υπόβαθρό της είχα τοποθετήσει αξίες και έννοιες, πολιτικές, φιλοσοφικές, αισθητικές, προερχόμενες από τον αρχαίο ελληνικό πολιτισμό, δεδομένης και της καταγωγής μου.

Ανάμεσά τους βάζω σε ιδιαίτερη θέση την καθαρά ελληνική έννοια του Πολίτη που ενεργά συμμετέχει στα κοινά, επιδιώκει ουσιαστική εξουσία, επιμορφώνεται χάρις στη βοήθεια της Πολιτείας διαρκώς.

Η σημασία που έδωσα στην έννοια της Αυτοδιαχείρισης ως το μοναδικό και κύριο περιεχόμενο του Σοσιαλισμού, χρωστά πολλά στον ανεπανάληπτο πειραματισμό της Αθηναϊκής Δημοκρατίας του Περικλή και του Πρωταγόρα.

Στους Αρχαίους μας η έφεση προς τη διαχρονική έννοια της Αγάπης ως έκφραση της πανανθρώπινης αλληλεγγύης που πρέπει να διακρίνει το γένος μας, υπάρχει βέβαια, αλλά ολοκληρώνεται στον πρωτόγονο Χριστιανισμό, έτσι όπως τον εξέφρασε ο Απόστολος Παύλος όταν αναφέρεται στην Αγάπη ως ύψιστο αγαθό, θετικώτατη συμβολή που την αποδέχομαι πλήρως.

Η συμβολή της Αναγέννησης και στη συνέχεια των Γάλλων Διαφωτιστών και των Γερμανών Φιλοσόφων και στοχαστών του 19ου αιώνα βρήκε μια μεγάλη και μόνιμη απήχηση μέσα μου.

Με έθελε ο βαθύς ορθολογισμός του Σπινόζα, η φιλελεύθερη σκέψη των Διαφωτιστών, η βαθύτητα της σκέψης των Γερμανών, η διαλεκτική του Χέγκελ, του οποίου τη Λογική προσπάθησα ένα ολόκληρο καλοκαίρι ν' αποκρυπτογραφήσω, και βέβαια στάθηκα ιδιαίτερα στη σκέψη του Μαρξ και του Ένγκελς, στους οποίους βρήκα τα βασικά στοιχεία απομυθοποίησης και κατανόησης του κοινωνικού μας είναι και γίνεσθαι.

Γύρω από τον Μαρξισμό που τον αντιμετώπισα σαν ανοιχτό σύστημα ικανό να αφομοιώσει οποιαδήποτε νέα αλήθεια σε διαρκή επεξεργασία της πραγματικότητας και πειραματικής του δοκιμασίας: απ' αυτή συνέθεσα το συνολικό υλικό της ουμανιστικής μου παιδείας.

Γιατί στον Μαρξισμό βρήκα την προσέγγιση όλων με τον ορθολογικό λόγο αλλά και το αναγκαίο πέρασμα από το «εν αρχή ήν ο λόγος» στην πράξη και τη δράση.

Να καταλαβαίνεις κάτι βαθύτερα πρέπει να σημαίνει ότι δρας προς τις συνέπειές του, να περνάς από τη θεωρητική κατανόηση στην πράξη και την δράση.

Σ' αυτό έγκειται η ουσία της πραγματικής ουμανιστικής παιδείας που επικεντρώνεται στον άνθρωπο, την κοινωνία του και στη διαρκή βελτίωση της τελευταίας.

Συμπλήρωσα τελικά την ουμανιστική μου παιδεία, στραμμένη όμως προς την πράξη, με τη μελέτη στην οποία επεδόθηκα — σε προχωρημένη πια ηλικία — του Φροϋδισμού και του ίδιου του Φροϋδ.

Ανεξάρτητα από τη διαχρονική αξία που μπορούν νάχουν ή όχι οι έννοιες που επεξεργάζεται ο Φροϋδ και οι οποίες ασφαλώς αποτελούν εργαλεία του για να προσεγγίσει μια ορισμένη πραγματικότητα στο ανθρώπινο ον, σημασία έχει ότι πράγματι άνοιξε νέους ορίζοντες για τη βαθύτερη κατανόηση του εαυτού μας και των αντιδράσεών του.

Ο Φροϋδ εμβάθυνε επιστημονικότερα στο αρχαίο «γνώθι σ' αυτόν» προσεγγίζοντάς το όχι από τη σκοπιά του Σωκρατικού ορθού Λόγου αλλά του ασυνείδητου απωθημένου, φαινομενικά άλογου Λόγου.

Υπάρχει μια ορισμένη ικανοποίηση όταν θεωρείς ότι κατέχεις σημαντικά εργαλεία, μια θεωρία και μια μέθοδο βαθύτερης προσέγγισης του κοινωνικού είναι και γίνεσθαι, όπως σου προσπορίζει ο Μαρξισμός και μια βαθύτερη προσέγγιση των «αδίτων της ψυχής μας» της τόσο συχνά «σκοτεινής», όπως την αποκαλύπτει ο Φροϋδισμός;

Δεν νομίζω ότι κατασιγάξει ποτέ μέσα μας η αναζήτηση μιας απροσπέλαστης ολικής αλήθειας.

Όμως αποκτάς αναμφισβήτητα στωϊκότερη αντιμετώπιση της ζωής και της Μοίρας της Ειμαρμένης που πλανάται ανεξήγητα πάνω της εμβαθύνοντας στην ουμανιστική σου κουλτούρα, προεκτείνοντάς την στις συνέπειες που πρέπει να έχει αυτή με την πράξη και τη δράση.

Κάποια γαλήνη απλώνει έτσι μέσα σου το υπέρτατο αγαθό που επιζητούσε ο μεγάλος Επίκουρος και δεν χρειάζεται, όταν το τέλος σου προσεγγίζει, να αποταθείς για ψεύτικες και δειλές παρηγορίες στο Μαντείο της Δωδώνης.

Θα σου αρκούσε να το επισκεφθείς σαν τοπίο και να ζωντανέψεις με τη φαντασία σου την επιβλητική αισθητική ομορφιά του αυτή που συνθέτει το

θρόϊσμα των φύλλων από την ιερά Δρύ, ο αχός από τα χαλκά όταν τα αλληλοκτυπά ο αέρας, το κοπαδιαστό πτερούγισμα και τους κρωγμούς των περιστεριών στο χλωμό φως του δειλινού.

Σας ευχαριστώ θερμότατα.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ
Τμήμα Δημοσίων και Διεθνών Σχέσεων

ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΗ

Αναβάλλεται η προγραμματισμένη για αύριο Τετάρτη 6-12-1995 αναγόρευση του συγγραφέα Μιχάλη Ράπτη ως επίτιμου διδάκτορα του Τμήματος Φ.Π.Ψ. της Φιλοσοφικής Σχολής του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων.

ΕΠΙΚΗΔΕΙΟΣ ΣΤΟΝ ΜΙΧΑΛΗ ΡΑΠΤΗ (21-2-1996)

Δάσκαλε και φίλε Μιχάλη,

τον Δεκέμβριο του 1987 σχεδιάσαμε, στις όχθες του Σηκουάνα, στο Caffé Zimmert, την ίδρυση ενός Κέντρου Έρευνας της Ιστορίας των Κοινωνικών και Πολιτικών Ιδεών που θα έδρευε στα Γιάννινα, απ' όπου καταγόταν η οικογένεια του πατέρα σου.

Μεσολάβησαν ορισμένα συνέδρια, στα οποία υπήρξε καίρια η συμμετοχή σου, ώσπου να ωριμάσει στο Πανεπιστήμιό μας η σκέψη να σε ανακηρύξουμε επίτιμο διδάκτορα φιλοσοφίας — μια σκέψη που η απέραντη ψυχική σου ευγένεια δεν μπόρεσε να αποκρούσει.

Δάσκαλε και φίλε Μιχάλη,

σε περιμέναμε στα Γιάννινα πριν από λίγες εβδομάδες, στις 6 Δεκεμβρίου. Από όσα είχα ετοιμάσει να σου πω στον ακαδημαϊκό περίβολο, κρατώ λίγες φράσεις για να σου τις απευθύνω και τώρα ως ύστατο χαιρετισμό — εξάλλου ήταν δικές σου και αποδίδουν με ευκρίνεια τον τρόπο με τον οποίο προσδιόριζες τη θεωρητική τεκμηρίωση της κοινωνικής και πολιτικής σου πρακτικής. Είχες πράγματι εστιάσει το ενδιαφέρον σου:

στην κατηγορία της ολότητας ως ερμηνευτικού πλαισίου όσων διαδραματίζονται στο σύγχρονο κόσμο·

στην επακρίβωση των αντιθέσεων που δομούν αυτήν την ολότητα, με τους επιμέρους δείκτες της καθεμιάς·

στην ανασυγκρότηση της μακράς «αλυσίδας» που συνέχει τη διαδοχή των ιστορικών γεγονότων·

στην έγκαιρη σύλληψη της ιδιομορφίας του «γραφειοκρατικού» φαινομένου·

στην ορθή στάθμιση των όρων συνάφειας «κέντρου» - «περιφέρειας», χωρίς να απολυτοποιείται το πρώτο ούτε να υποτιμάται το δεύτερο σκέλος αυτής της συνάφειας.

στο αίτημα της «δημιουργικής προσαρμογής που οφείλει να επιδεικνύει πάντοτε η κοινωνική και πολιτική σκέψη·

συναφώς, στην αποτίναξη κάθε «δογματικής υποθήκης» που θα τη δέσμευε σε παρωχημένα σχήματα·

στην ανάγκη εδραίωσης μορφών αυτοδιαχείρισης για την αναζωογόνηση του κοινωνικού ιστού·

στην αξίωση η πρακτική δράση να συνιστά το φυτώρις των «στοιχείων του αέναου εμπλουτισμού της θεωρητικής σκέψης»·

στην αναγωγή του διανοούμενου σε «απομυθοποιό» των πτυχών της κοινωνικής ζωής και τέλος

στην απαίτηση η κοινωνική και πολιτική θεωρία να αποδεικνύει σε κάθε έκφανσή της τον «κριτικό» και «δημιουργικό» χαρακτήρα της.

Δάσκαλε και φίλε Μιχάλη,

σε αποχαιρετούμε βέβαιοι ότι με το έργο σου και το παράδειγμά σου έδωσες νέο περιεχόμενο στην προσδοκία της Ρόζας Luxemburg, σύμφωνα με την οποία «όταν η επιστήμη και οι εργαζόμενοι αγκαλιαστούν, θα καταπνίξουν στην αγκαλιά της όλα τα εμπόδια του πολιτισμού».

Καλό σου ταξίδι!

ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ ΝΟΥΤΣΟΣ

